

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 16

Засновано у 2015 році

Рівне – 2022

Інноватика у вихованні: зб. наук. пр. Вип. 16. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2022. 291 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкільця і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Грицай Наталя Богданівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Androszczuk Irena (Андрощук І. М.), доктор габілітований, професор, професор кафедри Педагогіки праці та андрагогіки Академії педагогіки спеціальної імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Республіка Польща);

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри міжкультурної комунікації, теорії, історії та методики викладання зарубіжної літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Вихрущ А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності Вінницького національного технічного університету;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник Національного університету харчових технологій;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Павелків К. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Bobirchenko Natalia (Побірченко Н. С.), доктор габілітований, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща);

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри природничо-математичної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Савчук Б. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка;

Sieradzka-Baziur Bożena (Сєрадзька-Базюр Б.), доктор габілітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

SirojC Zdzislaw (Сіроїц Здзіслав), доктор габілітований соціальних наук в галузі педагогіка, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Skubisz Jolanta (Скубіш Йоланта), кандидат соціальних наук в галузі педагогіки, ад'юнкт відділу педагогіки і психології Академії гуманітарно-економічної в м. Лодзь, член групи соціальної педагогіки в Комітеті педагогічних наук Польської академії наук у Варшаві (Республіка Польща);

Остапчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шадюк О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus International: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.

Науково-бібліографічне редагування: наукова бібліотека РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 10 від 27 жовтня 2022р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

ЗМІСТ

Богуш А. Мовно-літературна освіта дітей дошкільного віку.....	6
Журба К. Формування у школярів ціннісного ставлення до тварин в умовах війни.....	14
Пустовіт Г., Петренко О. Актуальні орієнтири модернізації сучасної освіти в контексті формування зростаючої особистості: теоретичний аналіз.....	24
Solak A. Człowiek w pedagogice chrześcijańskiej.....	36
Дичківська І. Розвивальне предметно-просторове середовище як інноваційний потенціал Монтессорі-освіти.....	48
Кравченко О. Міжсекторальна співпраця в організації інклюзивного навчання на рівні громади.....	61
Mykhalchuk N., Ivashkevych E. Innovative pedagogical aspects of use of authenticity of materials in teaching english.....	82
Глінчук Ю. Розвиток життєстійкості майбутніх педагогів у процесі вивчення безпекових дисциплін.....	95
Потапчук Т., Черсак О., Молодій О. Музичне мистецтво як засіб розвитку естетичного смаку майбутніх педагогів мистецьких закладів освіти.....	102
Розман І., Лемак О. Внесок літераторів у підготовку підручників для українських початкових шкіл Закарпаття у 20-30-ті роки ХХ століття: науковий дискурс.....	112
Савчук Б., Щербяк Ю. Психофізіологічні моделі коучингу: сутність та можливості використання в освітньому процесі ЗВО.....	123
Стадник В. Педагогічні основи психологічного забезпечення процесу фізичного виховання здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану.....	132
Skubisz J. Pedagogika pokoju (wojny) w refleksji metodologicznej.....	141
Баліка Л. Формування освітнього простору класних кімнат Нової української школи: сім зон і їх характеристика.....	152
Козлюк О. Виховання у дошкільників толерантного ставлення до людей з особливими освітніми потребами засобами інклюзивної літератури.....	161
Найда Р. Системно-цілісний підхід у підготовці майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу.....	171
Нечипорук Л. Ігротерапія в соціально-педагогічній роботі як метод моделювання взаємодії з соціальним оточенням.....	180
Павелків О., Петренко С. Особливості вивчення дисциплін математичного циклу в закладі вищої освіти в умовах змішаного навчання.....	190
Павлова Н. Педагогічна ситуація як дидактична одиниця професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.....	204

Стельмашук Ж., Ваколюк А. Проблема емоційного розвитку дітей молодшого шкільного віку: актуалізація поглядів В. О. Сухомлинського.....	215
Ціпан Т. Військово-патріотичне виховання учнівської молоді в умовах воєнного стану.....	223
Шадюк О. Співпраця вихователів ЗДО та батьків що виховують дітей з особливими освітніми потребами.....	233
Шліхта Г. Аксиологічний підхід до реалізації професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі.....	240
Доробки молодих науковців	
Гоголь Т. Аналіз сучасних методологічних підходів формування логістичної компетентності майбутніх тренерів-викладачів з виду спорту.....	252
Коваль К. Формування полікультурної компетентності батьків – вихователів у дитячому будинку сімейного типу.....	264
Поліщук Н. Формування здоров'язберезувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності.....	272

Павлова Наталія

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційно–
комунікаційних технологій та методики викладання інформатики
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна

ORCID: 0000-0002-7817-6781

e-mail: natalia.pavlova@rshu.edu.ua

ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ ЯК ДИДАКТИЧНА ОДИНИЦЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

Анотація. Педагогічну ситуацію досліджено як дидактичну одиницю професійної діяльності вчителя і як складову освітнього процесу професійної підготовки здобувачів вищої освіти, які здобувають кваліфікацію «вчитель інформатики». Педагогічні ситуації є сукупністю умов і обставин, наслідком діяльності суб'єктів освітнього процесу і потребують від того, хто навчає обґрунтованого вирішення ситуацій із врахуванням індивідуальних характеристик здобувачів освіти, змісту навчання й інших дидактичних чинників. Доведено необхідність професійної підготовки майбутніх учителів інформатики із використанням різних за класифікацією педагогічних ситуацій під час вивчення дисциплін психолого-педагогічного і методичного циклу. Педагогічні ситуації вивчено крізь призму методу ситуаційного навчання. Акцентуючи увагу на позитивних чинниках навчання з використанням педагогічних ситуацій, виділено утруднення, які виникають при цьому. Зазначено, що опрацювання ситуацій сприяє усвідомленню практичної значущості теоретичних знань; поглибленню інтересу до вивчення дисциплін професійного циклу; поєднанню знань з педагогіки, інформатики та методики її навчання; розвитку професійного мислення; набуттю початкового педагогічного досвіду. Узагальнені результати дослідження відображено з використанням Swot-аналізу.

Ключові слова: педагогічна ситуація, майбутній вчитель інформатики, професійна підготовка, методика навчання.

Постановка проблеми. Основна одиниця професійної діяльності вчителя – педагогічна ситуація. Численні педагогічні ситуації виникають прогнозовано або непередбачувано, розвиваються в часі, узагальнено відображаються у змістових лініях навчальної дисципліни і потребують від вчителя прийняття професійних рішень. Враховуючи зміст освіти, професійну діяльність вчителя й особистісну неповторність тих, хто

навчається і тих, хто навчає, розуміємо, що процедура вирішення педагогічних ситуацій не містить усталеного способу досягнення очікуваних результатів. Саме тому випускник закладу вищої освіти (ЗВО), який здобув кваліфікацію «вчитель інформатики» повинен володіти не лише знаннями з інформатики і методики її навчання, але й здатністю аналізувати педагогічні явища, виважено організовувати освітній процес, аргументувати власні позиції, обирати стратегії комунікації, приймати рішення, працювати як індивідуально, так і в колективі. Описані вище чинники корегують дидактичну систему професійної підготовки майбутніх учителів інформатики з урахуванням практичного компонента обізнаності на засадах компетентнісного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого підходів. За таких міркувань розглядаємо необхідність використання різних за класифікацією педагогічних ситуацій під час вивчення дисциплін психолого–педагогічного і методичного циклу освітньо-професійної програми «Середня освіта (Інформатика)».

Аналіз останніх досліджень з проблеми. З огляду на тематику дослідження, звернемо увагу на трактування науковцями поняття «педагогічна ситуація» як сутнісної одиниці професійної діяльності вчителя (І. Бех, Н. Волкова, С. Гончаренко, В. Ковальчук, Л. Мільто, І. Осадченко, О. Печко та ін.); як інструменту професійної підготовки фахівця за кваліфікацією «вчитель» (О. Барабаш, О. Березюк, О. Власенко, Н. Дяченко, Ю. Жук, Л. Красюк, Л. Мільто, Н. Мирончук, І. Новіцька І. Осадченко, М. Сідун, О. Сидоренко, Ю. Сурмін, А. Фурман, В. Чуба, І. Шама та ін.). Зауважимо, що у довідниково-енциклопедичних джерелах тлумачення змісту поняття «педагогічна ситуація» зустрічаємо зрідка, натомість, у науково-методичній літературі висвітлено особливості педагогічних ситуацій з урахуванням різних підходів. Аналіз джерел свідчить, що моделювання педагогічних ситуацій є актуальним питанням професійної підготовки майбутніх учителів.

Мета статті – розкриття сутності, різновидів і особливостей педагогічних ситуацій, обґрунтування доцільності їх застосування у професійній підготовці майбутніх учителів інформатики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ситуацію розуміють як сукупність умов і обставин, які створюють певне становище, викликають ті чи інші взаємини її учасників. Вона є системою зовнішніх, відносно суб'єкта, чинників, які можуть бути для нього знайомими чи незнайомими і такими, що спонукають його активність. Оскільки ситуація містить суперечність, яка повинна бути усунутою, то її стан є таким, що прогнозує подальші зміни.

Ситуації, які виникають у професійній діяльності вчителя можна назвати педагогічними. І. Новіцька визначає ситуацію як взаємодію учителя і учня при неординарних психолого-педагогічних обставинах і вважає, що за умови цілеспрямованої діяльності вчителя така ситуація перетворюється на задачу (Новіцька, 2015, с. 58). Як фрагмент діяльності вчителя, який містить суперечності між тим, що вже сталося, і тим, що

очікувалось отримати, подолання якої не порушує освітній процес, трактує педагогічну ситуацію О. Печко (Печко, 2015, с. 60). Досліджуваний феномен представлено і як «сукупність суперечливих обставин, які виникають у педагогічному процесі внаслідок діяльності та вчинків його суб'єктів, потребуючи від них прийняття обґрунтованого рішення, без якого неможливо досягти ефективності зазначеного процесу» (Осадченко, 2016, с. 7). В іншій праці вченої виокремлено особливість педагогічної ситуації – «поєднує у собі елемент змісту навчання і його дидактико-організаційні характеристики» (Осадченко, 2012, с. 39). Така ситуація «ставить перед учителем теоретичні і практичні питання (проблеми) різної складності та потребує пошуку інформації для прийняття педагогічних рішень в умовах суперечливих обставин і планування подальших дій» (Мільто, 2013, с. 19). Дотримуємося думки, що професійна діяльність вчителя супроводжується педагогічними ситуаціями, які не можуть розглядатися без зв'язку із дидактичною системою, цілісним освітнім процесом і його учасниками. Педагогічну ситуацію аналізуємо як складову частину освітнього процесу, яка є наслідком діяльності суб'єктів цього процесу і яка потребує від того, хто навчає обґрунтованого вирішення ситуацій з врахуванням індивідуальних характеристик здобувачів освіти, змісту навчання й інших дидактичних чинників.

Педагогічна ситуація як сукупність об'єктивних обставин і умов, вміщує освітню суперечність, усвідомлення якої формує у студентів потребу застосовувати сформовані знання чи виробляти нові. Педагогічні ситуації, які варто пропонувати здобувачам освіти, розглядаємо як навчальні і вважаємо, що їх вивчення сприяє професійному становленню й особистісному розвитку майбутніх учителів інформатики. У цьому випадку кожна із ситуацій – це «інтегративне поняття, в якому природно об'єднуються особливості середовища, з використанням ресурсів якого здійснюється навчальний процес і, відповідно, навчальна діяльність суб'єкта» (Жук, 2017, с. 183).

Відповідно до тематики дослідження, ситуаційні завдання за своїм змістом повинні бути професійно значущими, тобто відтворювати реальний контекст дій вчителя з урахуванням змісту інформатичної освітньої галузі, а саме: навчання учнів змісту предмету; комунікація учасників освітнього процесу, зокрема із застосуванням ІКТ; організація безпечного освітнього середовища насамперед в кабінеті інформатики; управління освітнім процесом, зокрема засобами електронного документознавства; професійний розвиток педагога.

Процес вирішення суперечності, що представлена у ситуації потребує процедур моделювання, у яких, реальні об'єкти замінюються подібними до них, взаємостосунки між учасниками діяльності складаються штучно (Жигайло та Гунза, 2013, с. 188). Уточнимо, «штучно» передбачає відпрацювання педагогічних завдань на основі добору відповідних форм і методів навчання в умовах освітнього процесу у ЗВО. Особливо цінними є ситуації, в яких здобувач освіти стає виконавцем ролі вчителя,

демонструючи знання з педагогіки і методики навчання, обізнаність з шкільного курсу інформатики, здатність доцільно використовувати наявні і створювати сучасні цифрові освітні ресурси.

Кожна педагогічна ситуація може бути змодельована по-різному, наближаючись до діяльності вчителя і розглядаючи навчання студентів через компетентнісний, діяльнісний, особистісно зорієнтований підходи. Опис ситуації актуалізує практичну цінність знань, потребує пошуку способів її вирішення, аналізуючи, порівнюючи, уточнюючи, прогнозуючи дії того, хто навчає і того, хто навчається. Значну роль у цьому відіграє володіння студентами методами і прийомами навчання у поєднанні із знаннями інформатичної галузі.

Н. Волкова і В. Бикова, оперуючи поняттям «банк ситуаційних вправ (задач)», розглядають ціннісно-змістові проблеми; ціннісно-сміслові конфліктні ситуації, рефлексивні ситуації, ситуації, що спрямовуються на виховання професійного такту, власного емоційного стану, ситуаційні вправи на прийняття рішення (Волкова та Бикова, 2017, с. 139). Залежно від дидактичної мети, І. Осадченко виокремлює ситуації щодо здобуття нових знань, закріплення здобутих знань, формування умінь і навичок (Осадченко, 2012, с. 104). Л. Мільто описує педагогічні ситуації за характером виникнення і за характером взаємодії її учасників (Мільто, 2013, с. 23). С. Тафінцева вивчає ситуації-ілюстрації (демонструють найбільш вірогідні способи розв'язання проблем); ситуації-вправи (формують професійні уміння і навички, передбачають оволодіння методами розв'язування ситуації); ситуації-оцінки (дозволяють оцінити прийняте рішення чи обрати одне із кількох запропонованих варіантів, обґрунтувати висновок); ситуації-проблеми (проводять детальний аналіз ситуації і вибір шляхів її вирішення) (Тафінцева, 2009, с. 140).

З огляду на вищезазначені описи, акцентуємо увагу на тому, що практичні заняття супроводжуються педагогічними ситуаціями, які можуть бути інваріантними (вибір способів вирішення із запропонованих варіантів і їх обґрунтування); репродуктивними (аналіз ситуації і формулювання стандартного рішення); творчими (обґрунтоване проектування способів вирішення ситуації). Вчені пропонують програвати не всі компоненти уроків, а найбільш важливі «методично значущі їх частини, що дозволяє апробувати кілька способів і організаційних форм проведення занять» (Жигайло та Гунза, 2013, с. 188). Погоджуємося з О. Печко про те, що важливим є «не стільки результат вирішення конкретної педагогічної ситуації», а сам процес пошуку способів її вирішення (Печко, 2015, с. 69). Це перетворення описаної у ситуації суперечності в напрямку від невідомого до відомого, від невизначеності до визначеності (рис. 1). Опрацювання здобувачами освіти педагогічних ситуацій сприяє насамперед усвідомленню практичного значення теоретичних знань; поглибленню інтересу до вивчення дисциплін професійного циклу; поєднанню знань з педагогіки, інформатики та

методики її навчання; розвитку професійного мислення; набуттю початкового педагогічного досвіду.

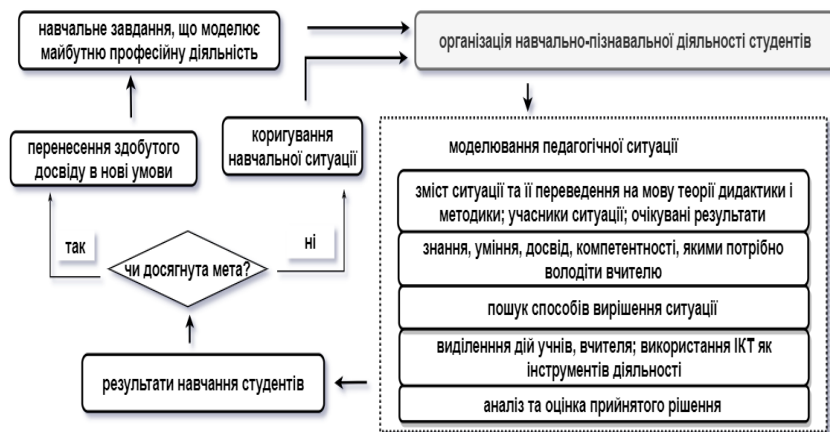

Рис. 1 Професійна підготовка студентів шляхом вивчення педагогічної ситуації

Використання педагогічних ситуацій можна протиставити методу вивчення передового педагогічного досвіду, зокрема аналізу новаторських педагогічних ідей та обґрунтуванню особливостей їх запровадження у конкретні дидактичні системи. На нашу думку, одним із аргументів співставлення є те, що ситуаційний метод забезпечує синтез знань з різних галузей, переводить цю обізнаність у площину практичних дій, урізноманітнює процедури прийняття рішень. Всупереч тому, що більшість педагогічних ситуацій відображають зміст вивчення предмета і комунікацію суб'єктів навчання, ціннісний потенціал вбачаємо у відтворенні професійного середовища і залучення здобувачів освіти до активного засвоєння методів і засобів методики навчання з урахуванням конкретних умов вивчення інформатики, особливостей учнівського колективу, а також моніторингу власної педагогічної діяльності й визначення особистісних професійних потреб.

У контексті тематики дослідження було проведено опитування здобувачів освіти з метою дати відповіді на такі запитання: назвіть найбільш вдалий метод вивчення циклу дисциплін психолого-педагогічної і методичної підготовки (рис. 2); визначте, у чому цінність моделювання педагогічних ситуацій (рис. 3). 30% опитаних віддали перевагу вивченню спочатку теоретичних відомостей, далі опрацюванню педагогічних ситуацій, узагальненню способів вирішення яких дозволить сформулювати нові знання. Значна кількість опитаних (57%) налаштовані спочатку опрацювати педагогічні ситуації і на основі сформованих уявлень вивчати теоретичні відомості і як узагальнення – переносити здобуту

обізнаність у нові умови. Вивчати насамперед передовий педагогічний досвід учителів і науковців хотіли б 13% здобувачів освіти. Відповідаючи на друге запитання, здобувачі освіти акцентували увагу на таких чинниках: поєднання педагогічної, методичної і предметної підготовки (54%), формування комунікації як здатності співпрацювати з іншими (43%), розвиток творчості як здатності формувати і реалізовувати нові ідеї (41%), розвиток активності як здатності свідомо і самостійно приймати рішення (35%), мотивація до професійної практичної підготовки (27%).

Рис. 2. Візуалізація результатів опитування студентів

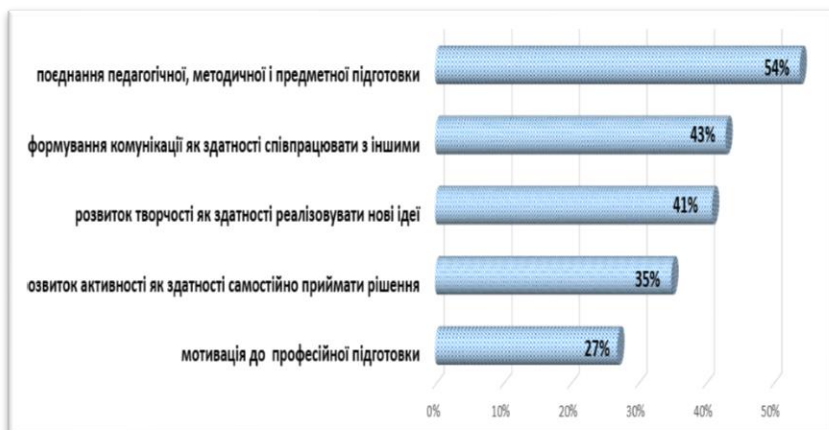

Рис. 3. Візуалізація результатів опитування здобувачів освіти

Акцентуючи увагу на дослідженні позитивних чинників професійної підготовки майбутніх учителів інформатики з використання педагогічних ситуацій, виділимо кілька утруднень, які виникають при цьому. Звернемо увагу на те, що здобувачам освіти недостатньо володіти знаннями лише з

інформатики чи педагогіки: вони повинні вміти трансформувати обізнаність з різних галузей знань, переключатися з одних умов праці на інші, пристосовуватися до нестандартних умов праці, прогнозувати діяльність як учнів, так і вчителя, працювати індивідуально та у групі. До цього аспекту додаємо і неготовність викладачів до формування педагогічних ситуацій з урахуванням нововведень Нової української школи та особливостей інформатики як навчального предмету. І. Осадченко, відзначає, що опису сутності ситуації інколи не достатньо для її компетентного вирішення і тому необхідно створювати кейс, що містить «грунтовні описи змісту конкретних професійних ситуацій та додаткових обставин, які виникають у реальній професійній діяльності» (Осадченко, 2012, с. 109).

Дидактичну цінність і перспективу застосування педагогічних ситуацій підвищує їх поєднання із засобами імерсивних технологій навчання. Вчені розглядають імерсивне освітнє середовище як динамічний системний психологічний конструкт, що володіє властивостями глибокого занурення, інтерактивності, позасуб'єктної просторової локалізації, когнітивного досвіду, цілісності (Семериков та інші, 2022). Вважаємо, що педагогічні ситуації можуть бути компонентом імерсивних навчально-методичних матеріалів, у яких представлено відомості з методики навчання.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів інформатики з використанням процедури моделювання педагогічних ситуацій підтверджують її актуальність. Застосування в освітньому процесі педагогічних ситуацій переводить здобувачів освіти із позицій суб'єкта навчання у роль «вчителя», заохочує до сумлінного виконання професійних обов'язків, формує фахівців, які володіють методикою компетентнісного навчання, новими освітніми технологіями, досвідом педагогічної діяльності.

Моделювання педагогічних ситуацій є ефективним методом навчання, проте не універсальним і тому його варто виважено поєднувати з іншими технологіями навчання. Низку інших особливостей досліджуваного феномену відображено у таблиці 1.

Перспективу досліджень вбачаємо в обґрунтуванні й експериментальній перевірці дидактичних умов професійної підготовки майбутніх учителів засобами кейс-технологій.

Таблиця 1

Педагогічні ситуації в професійній підготовці вчителя інформатики

СИЛЬНІ сторони (strengths – s)	СЛАБКІ сторони (weaknesses – w)
<ul style="list-style-type: none"> застосування на практиці активних методів навчання, Інтернет-сервісів;	<ul style="list-style-type: none"> потребують значної підготовки (знаннєвої, діяльнісної, технічної) як з боку викладача, так і студентів;

<ul style="list-style-type: none"> • готовність викладачів і студентів надавати перевагу практичній освіті; • підвищення професійного й особистісного рівня розвитку; • вироблення навичок аналізу, роботи у команді, початкового досвіду роботи; • мотивація студентів до навчання та здобуття професійних компетентностей; • оволодіння знаннями і вміннями, мисленням, творчістю, що дозволить виконувати педагогічну діяльність; 	<ul style="list-style-type: none"> • недостатня мотивація викладачів щодо використання активних методів навчання; • складність оцінювання результатів вирішення педагогічних ситуацій; • потребують творчості від усіх учасників освітнього процесу; • складність розробки системи педагогічних ситуацій, які в комплексі використовують теоретичні знання й практичні навички;
<p>МОЖЛИВОСТІ (opportunities – o)</p>	<p>ЗАГРОЗИ (threats – t)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • можливість співпраці науково-педагогічних працівників університету та вчителів закладів середньої освіти; • посилення академічної мобільності викладачів і студентів; • акцентування уваги до дуальної освіти; • подолання розриву між теорією й практикою в професійній підготовці майбутніх учителів; • збагачення змісту професійної підготовки, методів професійного становлення. 	<ul style="list-style-type: none"> • швидка зміна вимог ринку праці щодо професійних компетентностей викладача, вчителя інформатики, студента, як майбутнього вчителя інформатики; • професійне виснаження; • ігнорування вимог ринку праці у процесі навчання майбутніх учителів; • поступове зменшення часу на теоретичну освітню підготовку; • низький рівень дидактичного забезпечення освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Новіцька, І. (2015). *Формування професійних умінь майбутніх учителів природничо–математичних дисциплін у процесі розв’язування педагогічних задач*. Кандидат педагогічних наук. Житомирський державний гуманітарний університет.

Печко, О. (2015). *Формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій*. Кандидат педагогічних наук. Чернігівський національний педагогічний університет.

Осадченко, І. (2016). *Ситуаційні завдання, кейси, збірки педагогічних ситуацій: початкова школа*. Умань: ФОП Жовтий О. О., 184 с.

Осадченко, І. (2012). *Теорія і практика ситуаційного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи: монографія*. Умань : ПП Жовтий, 414 с.

Мільто, Л. (2013). *Теорія і технологія розв'язування педагогічних задач*. Кіровоград, Імекс–ЛТД, 156 с.

Жук, Ю. (2017). *Теоретико-методичні засади організації навчальної діяльності старшокласників в умовах комп'ютерно орієнтованого середовища навчання : монографія*. Київ: Педагогічна думка. 468 с.

Жигайло, О. та Гунза, О. (2013). Формування методичної компетентності майбутніх вчителів початкової класів у процесі викладання дисциплін природничо–математичного циклу. *Актуальні питання гуманістичних наук*. №4. с.184–189.

Волкова, Н. та Бикова, В. (2017). Технології аналізу ситуації у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Вісник університету ім. Ал. Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. №2 (14). с.137–147.

Тафінцева, С. (2009). Моделювання педагогічних ситуацій як засіб підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів. *Наукові записки. Серія Педагогіка*. №5. с.137–141.

Семериков, С. та інші (2022). Методологія проектування імерсивних освітніх ресурсів *Освітній вимір*. Кривий Ріг. 58, с.176–199.

REFERENCES

Novitska, I. (2015). *Formuvannia profesiinykh umin maibutnikh uchyteliv pryrodnycho–matematychnykh dystsyplin u protsesi rozviazuvannia pedahohichnykh zadach* [Formation of Professional Skills of Future Teachers of Natural and Mathematics Disciplines in the Process of Solving Pedagogical Problems]: Kandydat pedahohichnykh nauk. Zhytomyrskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet. (in Ukrainian)

Pechko, O. (2015). *Formuvannia profesiinoho myslennia maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury zasobamy pedahohichnykh sytuatsii* [Formation of Professional Thinking of Future Physical Culture Teachers by Means of Pedagogical Situations]: Kandydat pedahohichnykh nauk. Chernihivskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet. (in Ukrainian)

Osadchenko, I. (2016). *Sytuatsiini zavdannia, keisy, zbirky pedahohichnykh sytuatsii: pochatkova shkola* [Situational Tasks, Cases, Collections of Pedagogical Situations: Primary School]: navch.–metod. posib. Uman : FOP Zhovtyi O. O., 184 s. (in Ukrainian)

Osadchenko, I. (2012). *Teoriia i praktyka sytuatsiinoho navchannia u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly* [Theory and Practice of Situational Learning in the Training of Future Primary School Teachers]: Monohrafiia. Uman: PP Zhovtyi, 414 s. (in Ukrainian)

Milto, L. (2013). *Teoriia i tekhnolohiia rozviazuvannia pedahohichnykh zadach* [Theory and Technology of Solving Pedagogical Problems]. Kirovohrad, Imeks–LTD, 156 s. (in Ukrainian)

Zhuk, Yu. (2017). *Teoretyko–metodychni zasady orhanizatsii navchalnoi diialnosti starshoklasnykiv v umovakh kompiuterno oriientovanoho seredovyscha navchannia* [Theoretical and Methodological Principles of the Organization of Educational Activities of University Students in the Conditions of a Computer-oriented Learning Environment]: Monohrafiia. Kyiv: Pedahohichna dumka. 468 s. (in Ukrainian)

Zhyhailo, O. & Hunza, O. (2013). Formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnikh vchyteliv pochatkovoї klasiv u protsesi vykladannia dystsyplin pryrodnycho–matematychnoho tsykladu [Formation of Methodological Competence of Future Primary School Teachers in the Process of Teaching the Disciplines of the Natural and Mathematical Cycle]. *Aktualni pytannia humanistychnykh nauk*. Drohobytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet. 4. s. 184–189. (in Ukrainian)

Volkova, N. & Bykova, V. (2017). Tekhnolohii analizu sytuatsii u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv [Techniques of Situation Analysis in the Process of Professional Training of Future Specialists]. *Visnyk universytetu im. Al. Nobelia. Seriiia “Pedahohika i psykholohiia”*. *Pedahohichni nauky*. No 2 (14). s.137–147. (in Ukrainian)

Tafintseva, S. (2009). Modeliuvannia pedahohichnykh sytuatsii yak zasib pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly do sotsializatsii uchniv [Modeling Pedagogical Situations as a Means of Training Future Primary School Teachers for the Socialization of Students]. *Naukovi zapysky. Seriiia Pedahohika*. №5. s.137–141. (in Ukrainian)

Semerykov, S. ta inshi (2022). Metodolohiia proektuvannia imersyvnnykh osvritnikh resursiv [Methodology of Designing Immersive Educational Resources]. *Osvitnii vymir*. Kryvyi Rih. 58, s.176-199. (in Ukrainian)

PEDAGOGICAL SITUATION AS A DIDACTIC UNIT OF THE PROFESSIONAL TRAINING FOR THE FUTURE COMPUTER SCIENCE TEACHERS

Nataliia Pavlova

Candidate of Pedagogical Sciences,
Professor at the Department of Information and
Communication Technologies and Methods of Teaching Computer Science,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0002-7817-6781

e-mail: nataliia.pavlova@rshu.edu.ua

Abstract. The study presents pedagogical situation as a didactic unit of teacher’s professional activity and an educational process constituent of

professional training for students who obtain the qualification of Computer Science teacher. The paper reveals pedagogical situations as combination of conditions, circumstances, and consequences of subjects' educational process activity and need rationalized solution from that one who teaches considering education applicants' individual characteristics, the content of teaching and other didactic factors. The author provides the rationale for the necessity of professional training for the future Computer Science teachers using different pedagogical situations according to their classification studying the subjects of psychological, pedagogical and methodological cycles. The paper outlines pedagogical situations in the aspect of situational teaching method. The author clarifies those kinds of situations where a student performs a teacher's role demonstrating pedagogic and teaching methodology knowledge, awareness with Computer Science school course, ability to use presented digital educational resources and develop new ones in an advisable way.

The modeling process of pedagogical situation was shown in the scheme. The author focuses on the studying of positive teaching factors using pedagogical situations and singles out some complications appearing while this process. The paper demonstrates the results of students' questionnaires where it has been offered to mention the most successful way to study the subjects of psychological, pedagogical and methodological training cycles; to define aspects that present the value of pedagogical situations modeling. It was stressed on the situations processing that supports the comprehension of practical significance for theoretical knowledge; increasing the interest to study professional cycle subjects; combination Pedagogic, Computer Science and teaching methodology knowledge; professional thinking development; obtaining primary pedagogic experience. The study results are presented using Swot-analysis.

Keywords: pedagogical situation, future Computer Science teacher, professional training, teaching methodology

Стаття надійшла до редакції 16.10.2022 р